

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Makedonska Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

ОКТОМ. 30, 1952 Г. ГОДИНА 26. БРОИ 1,341 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26, NUMBER 1,341 OCTOBER 30, 1952

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИТЪ ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ

1. Нѣколко думи върху документитѣ

Обнародванитѣ на това мѣсто тайни доклади отъ австро-унгарски дипломатически представители до външното министерство на двойната монархия въ Виена върху борбитѣ на македонскитѣ българи за самостоятелна българска църква отразяват истинското положение на нѣщата въ Македония презъ втората половина на миналия вѣкъ. Покойниятъ вече професоръ П. Никовъ, който има щастието да ги открие въ виенския държавенъ архивъ, изтъква въ обяснителнитѣ си бележки къмъ тия важни свидетелства, че тѣ не сж единственитѣ отъ тоя родъ; тѣ сж само последни по време открити и изнесени на бѣлъ свѣтъ. И дипломатическитѣ представители на другитѣ европейски държави сж донасяли до своитѣ правителства въ най-голѣми подробности върху цѣлия небивалъ размахъ на духа на македонската българщина да се възползува отъ дадени-тѣ ѝ по фермана права, съ които се учреди Българската Екзархия, като последица на четиридесетъ годишна борба на всички българи отъ Тулча до Нишъ и Охридъ и отъ Бѣло море до Дунавъ.

Колко вѣрни сж били наблюденията на чужденцитѣ, показва самото държание на македонскитѣ българи, утвърдено въ редица други документи, измъкнати изъ мрака на забравата не твърде отдавна, а обнародвани преди десетина години. Може да се каже, че тия документи сж съвършено неизвестни за широката българска общественост, особено за българитѣ въ свободния свѣтъ: само изъ най-голѣми библиотеки отсамъ желѣзната завеса може да се намѣрятъ тѣ, и то пакъ случайно. Не навсѣкжде е могло да бждатъ изпратени презъ време на войната, а следъ войната българскитѣ научни институти поддържатъ крайно оскѣдни сношения съ външния свѣтъ. Тѣзи документи изъ турскитѣ държавни архиви сж драгоценни свидетелства откъмъ края на Възраждането, тази величава епоха на най-чисти български прояви. Тѣ заслужаватъ да бждатъ прочетени и проучени задълбочено отъ по-младото поколение, особено отъ нѣкои съвсемъ нови бѣжанци, които, не по своя вина, сж слабо запознати съ истинското минало на собствения си народъ; каквото знаятъ, знаятъ го главно тѣй, както е угодно на Бѣлградъ и Атина, т. е. противъ интереситѣ на Македония. А туй що имъ е внушила комунистическа София е крайно тенденциозно. Въ тия документи е съхранено, черно на бѣло, какво действително е вълнувало нашитѣ дѣди и прадѣди, съ каква упоритостъ сж бранили тѣ българската си народностъ въ отпоръ срещу застрашителнитѣ посегателства на гръцката цариградска патриаршия. И тѣзи документи, покрай стотици други обнародвани въ течение на десетилѣтия, сж сжщественъ приносъ за опознаване на нашето минало, основенъ камъкъ въ сградата на бждещето. Народна бжднина не се строи безъ връзка съ миналото; защото народътъ е непрекъснатата верига отъ минали, днешни и още неродени поколения.

Два сж сборницитѣ, за които тукъ става дума. Издания сж на Българската академия на наукитѣ, подъ заглавие: Документи за българската история. Томъ 3-ти. Документи изъ турскитѣ държавни архиви (1564—1908). Часъ 1-ва (1564-1872), София, 1940 год., 518 страници. Часть 2-ра (1863-1909), София 1942 год. 308 страници.

Имахме възможность да разгледаме първата часть и да си вземемъ бележки по интересувания ни въ случая въпросъ — именно поведението на македонскитѣ българи по окончателното извоюване на независима българска църква.

Тия документи дължимъ на Панчо Доревъ, който съ тѣхъ си е издигналъ нержкотворенъ паметникъ. Доревъ е роденъ и израсълъ въ Битоля, тамъ завърши турска гимназия, правни науки следва въ Цариградъ. Още като студентъ той често изучавалъ турски лѣтописи; горѣлъ отъ желание да остане въ Цариградъ и да се посвети на исторически проучвания относно нашето минало. Обстоятелствата, обаче, не му позволиха това. Презъ време на хуриета той бѣ единъ отъ представителитѣ на българитѣ въ Македония въ турския парламентъ. Въ македонското легално освободително движение участвуваше както всички българи емигранти отъ Македония. Бѣ високо начетенъ човекъ, тихъ по нравъ и крайно любезенъ въ обносикитѣ си. Еднакво го болѣше за всички поробени българи. Македония бѣ оживѣла на сърдцето му. Служеше ѝ по свой начинъ, съгласно съ своята подготовка и характеръ. Нѣма съмнение, че любовта му къмъ цѣлокупната българщина го бѣ потикнала да изпълни студентскитѣ си копнежи, тридесетъ години следъ тѣхната поява, къмъ края на живота му.

Доревъ бѣ на два пѣти въ Цариградъ съ научна цель: веднажъ презъ 1929 година, втори пѣтъ — по застъпничеството на Българската академия на наукитѣ — презъ 1930 година. Прегледанитѣ отъ него книжа и регистри се пазятъ въ една каменна сграда въ двора на бившата Висока Порта въ Цариградъ. Това отдѣление се казва хазиней евракъ — ще рече, съкровищница на книжа. За да проникне тамъ Доревъ е трѣбвало да прибѣгне до съдействието на Исметъ Инюню. Тамъ именно не се допускатъ външни лица безъ особено разрешение отъ министъръ председателството. Следъ унгарския ориенталистъ Д-ръ Карагенъ, Доревъ се смѣта за вториятъ християнинъ, който е ималъ възможность «да подиша праха на тѣзи исторически паметници.»

При усиленъ трудъ Доревъ е успѣлъ да проучи и препише въ около седемдесетъ тетрадки съ по двадесетъ страници всички по-важни книжа и документи, любезно подпомаганъ отъ чиновницитѣ при отдѣлението, при преписване и поясняване на нѣкои думи и текстове. Документитѣ отъ времето преди началото на миналия вѣкъ засѣгатъ само военно-административни и стопански въпроси. Немохамеданското население е наречено просто рая или румъ-милетъ. Откъмъ началото на миналия вѣкъ, успоредно съ засилващитѣ се прояви на отдѣлнитѣ възраждащи се християнски народи въ отоманската империя, се явяватъ все по-често изрични обозначения на тия народи. По документитѣ се вижда, че турскитѣ държавници отъ онова време подъ името България сж разбирали всички земи, които покъсно влѣзоха, направо или следъ народно допитване, подъ ведомството на Екзархията или въ предвиденото по Санъ-Стефанския договоръ българско автономно княжество.

Материалитѣ е трѣбвало да редактира проф. П. Никовъ, който ги е и докладвалъ предъ Академията. Но Никовъ почина презъ 1938 година. Доревъ го последва подиръ месецъ и половина. Работата е трѣбвало да поеме проф. Петъръ Мутафчиевъ, който сжщо напустна тоя свѣтъ презъ време на войната.

(Следва)

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Makedonska Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

6 НОМВ. 1952 Г. ГОДИНА 26, БРОИ 1342 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26 NUMBER 1342 NOVEMBER 6 1952

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИТЪ ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ

(Продължение отъ миналия брой)

Както всѣко човѣшко дѣло, и Доревиятъ сборникъ има сигурно недостатѣци, върху които може да се спиратъ само специалисти турколози. Но голѣмиятъ културенъ приносъ на неговия трудъ стои надъ всѣко съмнение. Самъ Панчо Доревъ пише въ предговора си отъ 15 октомврий 1935 година: «Понеже ние българитѣ живѣхме въ срѣдата на турската държава и въ непосредствена близостъ съ нейната столица, изнесенитѣ тукъ документи даватъ една ясна представа и за общото политическо и стопанско положение на османската империя, особено въ европейската ѝ частъ. При прелистването имъ се отдава случай да се запознаемъ и съ редица интересни схващания и държавни идеи на много султани и висши турски сановници. За насъ по-специално изпѣква още фактътъ, че нашитѣ бащи и дѣди сж показвали — за разлика отъ новитѣ поколѣния — голѣма търпеливостъ и последователностъ при осъществяване на нашитѣ народни идеали и културни права». (Частъ 1-ва, стр. 7 и 8). Въ тия думи на Дорева звучи горестта му предъ действителността следъ първата свѣтвна война, но и въ тѣхъ се крие и неговиятъ заветъ къмъ по-младитѣ поколѣния: нуждата е голѣма търпеливостъ и последователностъ въ борбата.

Следъ тѣзи наложителни уводни думи, ще пристѣпимъ къмъ разглеждане на интересувашитѣ ни документи. Мимоходомъ ще се спремъ на три документи отъ времето преди султанския ферманъ отъ 1879 год. Тѣ изхождатъ отъ самото турско правителство. По-нататкъ ще се спремъ по-обстойно и върху петъ документи, произхождащи отъ самото население въ Македония, за времето отъ 23 февруарий 1871 год. до 12 февруарий 1872 год. — време на всебългарски усилия за одѣлотоврение на формално признатитѣ съ фермана църковни права. Документитѣ, които ще разгледаме въ края, спадатъ къмъ Частъ Втора, която ние все още нѣмаме на рѣка. Тѣ сж за щастие, обнародвани отъ самия Доревъ въ едно научно списание. Ще трѣбва да се задоволимъ съ тѣхъ, докато се сдобимъ съ частъ Втора.

2. ОТНОШЕНИЕ НА ТУРСКАТА ДЪРЖАВА КЪМЪ БЪЛГАРСКАТА НАРОДНОСТЪ

Турското царство, както се знае, бѣше държава теократична. Султанътъ бѣ държавенъ глава и сжщевременно халифъ, духовенъ глава на правовѣрнитѣ. Религията замѣства у тѣхъ народността. Известно е, какви прѣчки срещна дори единъ Кемалъ Ататюркъ, въ стремежа му да всади турско народностно чувство срѣдъ своитѣ едновѣрци въ Анадола.

Съ тоя менталитетъ завоевателнитѣ турци преминали Дарданелитѣ и стѣпили на европейска земя презъ четиринадесѣтия вѣкъ. Тукъ тѣ първомъ се натъкнали на гърци, та европейската частъ на държавата си нарекли Румели, страна на гърци, отъ ромеосъ-румъ — гърци, ели — областъ. Румелийската областъ обхващала Балканския полуостровъ, безъ Босна, Северна Сърбия, Албания и Гърция. Православното пѣкъ население нарекли румъ-миллетъ — грѣцки народъ. Това последно обозначение добило строгъ служебенъ характеръ, откакъ Мохамедъ 2-ри, следъ завладяването на Цариградъ (1453), съ ферманъ е прогласилъ грѣцкия цариградски патриархъ за втора върховна инстанция, следъ себе си, за цѣлия румъ-миллетъ, за цѣлото православно християнско население.

За турскитѣ управници, служебно, и българитѣ били включени въ «румъ-миллетъ». Лишени отъ собствена държава и църква, българитѣ били застрашени отъ пълно народностно обезличаване. Че тѣ все пакъ оцѣляватъ и презъ 18-19 вѣкове, по впечатление на външния свѣтъ, каточели просто възкрѣсватъ изъ мъртвитѣ, е истинско историческо чудо, което обаче си има свои обективни обяснения.

Турскитѣ управници, естествено, въпрѣки това сж били съвсемъ на ясно, кжде какви народи живѣятъ въ европейскитѣ имъ владения, знаели сж въ особеностъ кои земи населяватъ българитѣ. Турскитѣ завоеватели сж били добре осведомени върху разграничението на балканскитѣ народи още съ стѣпването при Галиполи. Тѣ не сж могли да бждатъ заблудени и отъ обстоятелството, че въ Македония, напимѣрь, сж господствували по това време сръбски деспоти: Вълкашинъ и сетне синъ му Марко въ западна Македония, Углешъ въ югоизточна, и Константинъ въ земитѣ между Вардаръ, Бѣласица и Рила. Тази подѣлба е станала следъ разпадане на разнородното Душаново царство, въ предѣлитѣ на което цѣла Македония е влизала само четвъртъ вѣкъ. Още султанъ Мурадъ 1-ви е наредилъ съ ферманъ отъ 1372 г. до главнокомандувашия войскитѣ въ България, прочутия Лалашахинъ, да превземе «българската земя отъ българския кралъ Константинъ» (Гюлчени М. Арифъ, История, Цариградъ 1785, т. 1, стр. 442 по цитатъ у Иширковъ — Западнитѣ краища на българската земя (на френски), Лозана 1916 г., стр. 20).

И турски историци и пжтешественици презъ по-къснитѣ столѣтия говорятъ опредѣлено за отдѣлнитѣ народи въ Румелийската областъ. За българи въ днешна България и Македония говорятъ двамата историци Рамазанъ Заде и Ходжа Сеадединъ, голѣмиятъ географъ Хаджи Калфа и безподобниятъ пжтешественикъ Евлия Челеби — всички живѣли и писали презъ 17 вѣкъ.

Когато пѣкъ почватъ да се пробуждатъ гърци, сърби и българи и да очертаватъ съ проявитѣ си границитѣ на своята народностъ, това виждаме отразено и въ служебнитѣ книжа на турското правителство. Героичната борба на българитѣ за самостойна църква сж ги наложили окончателно като отдѣлна народностъ, която не може повече да се обозначава съ омразното Румъ-миллетъ. Въ ферманъ, съ който цариградскитѣ българи добиватъ разрешение въ 1848 година да си построятъ църква въ турската столица, за пръвъ пжтъ следъ вѣкове се говори вече изрично за «булгаръ милитане», за български народ. Но това е само косвено признание на отдѣлното негово сжществуване. Откритото му признание стана съ фермана за учредяване на Българската Екзархия въ 1870 г. Тѣзи два акта бележатъ собственото измѣкване на българския народъ изъ безличната рая на румъ-миллетъ. Последниятъ ферманъ утвърдилъ едно фактически създадено положение. Десетъ години преди това, на знаменитата великденска служба на 5 априлъ 1860 год., Иларионъ Макариополски, по искане на богомолцитѣ въ българската църква въ Цариградъ, не споменалъ името на грѣцкия патриархъ, а произнесълъ «Всякое епископство православнихъ», действувалъ е, следователно, като всѣки представител на независима църква. По примѣра на цариградскитѣ българи отказали се отъ патриаршията последователно всички населени съ българи градове въ Румелийската областъ. Къмъ това време, преди фермана отъ 1870 г., се отнасятъ нѣкои докумен-

(Следва на страница четвърта)

ТУРСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА МАКЕДОНИЯ

(Продължение отъ страница втора)

ти въ сборника на Панчо Доревъ, частъ първа.

Явно е било за турските управници, че въ Румелия се надига за самостоятелън животъ цѣль единъ народъ. Тѣ сж схващали, че съ искането си за независима църква той се бори за утвърждение на собствената си народностна индивидуалност, което по-нататкъ ще значи и собствена държава, та съзирали въ това голѣми опасности.

Въ едно тайно окръжно отъ 4 февруарий 1861 г. до валии тѣ, окръжнитѣ управители и околийски началници на Видинъ, Тулча, Кюстендилъ, Шуменъ, Пловдивъ, София, Битоля и Скопйе, Великото везирство дава наставления какъ да се предпазели българитѣ отъ бунтовнишки агитации. Това окръжно гласи:

«Говори се, че въ повечето мѣста на Румелия нѣкои подбудители ще хвърлятъ семето на бунта срѣдъ българитѣ (булгарларжнъ ичине). Нѣма нужда да ъе изтъква, че тѣзи, които се борятъ за народностъ и раса въ Европа, сж съединени съ други, които желаятъ да разрушатъ общественото спокойствие. Искрата на тѣзи вѣяния и възстания въ Европа — да пази Богъ — би могла да се разпростре и запали бунтъ въ земитѣ на султана.

За да не се даде просторъ на тѣзи зломишленици, които възнамѣряватъ да запалятъ пламъка на бунта, трѣбва да се внимава и постѣпва предпазливо, особено къмъ мнозинството отъ населението на България (Булгаристанъ ехалисининъ), което е простичко и наклонно на такива мисли и лесно ще се подаде на въпроснитѣ подстрекатели.

Щомъ забележите такива хора съ бунтовнически намѣрения, веднага ги хванете и изпратете въ Цариградъ; да внимава-те повече отъ всѣко време да осигурите благоденствието, живота и имота на населението: вземете всички мѣрки да възвърнете спокойствието и довѣрието на населението.

Но и за безпѣжнитѣ и размирнически деяния на горепоме-натитѣ хора трѣбва да имате на рѣще силни доказателства и затова да не безпокоите частнитѣ хора и пѣтуващитѣ по търговия. (Частъ I-ва, документи, номеръ 701, стр. 394-395).

Съ окръжно отъ 12 май 1861 год. до валиитѣ въ Русе, Видинъ, Нишъ, Битоля и Одринъ и до мютесарифитѣ въ София, Пловдивъ и Сливенъ турското правителство се опитва да потуши всенародния устремъ къмъ самостоятелна църква, като иска да приспи българитѣ чрезъ съвсемъ незначителнитѣ отстъпки на цариградската патриаршия въ оня моментъ. Турското правителство смѣта, че българитѣ може да бждатъ доволни и съ тия отстъпки, та българскитѣ първенци да се занимавали вече само съ своитѣ работи.

Това окръжно гласи:

«Следъ полученитѣ сведения констатирано било, че понастоящемъ нѣкои търговци и коджабашии въ България сж се намѣсвали въ религиозни работи и ставали причина да се разстрои редътъ и спокойствието.

За излишно считаме да Ви съобщаваме, че поданицитѣ на държавата, отъ каквата категория да сж, сж длѣжни да се занимаватъ съ собствената си работа и да не смѣятъ да вършатъ нѣща извънъ тѣхнитѣ обязанности, а ако нѣкой посмѣе да върши противното, властѣта е длѣжна да го накаже. Освенъ това религиознитѣ дѣла сж едни, а търговскитѣ — други и нѣматъ нищо общо помежду си». (Ч. I. 716-407).

Разбира се, касало се е не за дѣло на «нѣкои търговци и коджабашии», ами на цѣль единъ народъ, съзряващъ въ непо-силна борба за независимъ църковенъ и държавенъ животъ. Скоро турското правителство е трѣбвало да се занимае и съ въпроса за създаване на единъ български учебенъ комитетъ, «който да се грижи за напредъка и просвѣтното дѣло въ България». Съ нарочно писмо е било поискано мнението на скопския валия. Ето този документъ:

До скопския валия.

Получи се едно заявление, съ което се моли да се образува, при известни условия, единъ наученъ комитетъ, който да се грижи за напредъка на просвѣтното дѣло въ България. Следъ размѣна на писма съ министерството на народното просвѣщение, последното отговори, че тѣй като просителитѣ искатъ да поставятъ всички училища въ България подъ ведомството на едно специално управление, то по създаването на искания комитетъ и по другитѣ въпроси щѣло да се направи потрѣбното, следъ като се получатъ надлежнитѣ сведения отъ разни мѣста, отъ които да се види, дали създаването на единъ подобенъ комитетъ би билъ отъ полза.

За да имате ясна представа за това заявление, изпраща ви се тукъ приложено въ преводъ, за да го проучите и дадете ясно и категорично вашето просвѣтено мнение. По сжщия въпросъ се писа и до други надлежни мѣста. (Ч. I. 780-461). Писмото е отъ 3 септември 1867 год.

Тѣзи три документи съвсемъ ясно изразяватъ знанията на турското правителство за разпространението на българската народност на Балкана. Последвалитѣ актове на сжщото зак-рѣглятъ едно историческо развитие: изъ безформената сиварая и румъ-милетъ израстна и се утвърди българскиятъ народъ въ неговитѣ етнографски граници.

(Следва)

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Makedonska Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

13 НОЕМВ. 1952 Г., ГОДИНА 26, БРОЈ 1,343 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26 NUMBER 1343 NOVEMBER 13 1952

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИТЪ ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ

(Продължение отъ миналия брой)

3. БЪЛГАРСКИ НАРОДЕНЪ СЪБОРЪ ВЪ ЦАРИГРАДЪ НА 1871 ГОДИНА

Точно ето и осемъ години следъ приснопаметния зовъ на Отца Паисия къмъ българитѣ да се опомнятъ и «да не се влчатъ по чужда политика», и четиридесетъ и петъ години отъ първото опредѣлено и настоятелно искане за владика българинъ, това на скопани, великиятъ везиръ Али паша вржи на българскитѣ представители въ Цариградъ на 28 февруарий, 1870 година, ферманъ, съ който се учредява автономна българска църква подъ име Българска Екзархия. Турското правителство се е намѣсило въ разпирата между гръцката патриаршия и българитѣ, поради крайната неотстъпчивостъ на патриаршията, както и за да има подъ свой надзоръ и по-нататъшното развитие на въпроса.

Всѣки може да си представи, какво ликуване е блеснало въ очитѣ на ония трима българи, предопредѣлени да чуятъ първи такава блага вестъ. Не е мжно да почувствуваме и сега оная вълна на най-съкровена радостъ която е залѣла цѣлокупната българщина призната съ фермана въ етнографскитѣ ѳ граници. Не може да ни бжде непонятно и чувството на най-искрена благодарностъ на тогавашнитѣ българи къмъ турското правителство за единъ действително справедливъ актъ, съ който бѣха сломени веригитѣ на петстотинъ годишенъ духовенъ гръцки гнетъ. И българскиятъ народъ не е закъснѣлъ да даде тържественъ изразъ на тази благодарностъ чрезъ свои надлежно избрани представители.

Веднага следъ добиване на фермана, въ съгласие съ Високата Порта, билъ съставенъ въ Цариградъ привремененъ смѣсенъ съветъ за управлението на Екзархията, до избиране на екзархъ, отъ петима владии, начело съ знаменития Иларионъ Макариополски, и десетъ миряни. Тоя съветъ е трѣбвало да изработи проектоуставъ за управлението на Екзархията, за да бжде после разгледанъ и приетъ отъ народенъ съборъ. Съветътъ приключилъ работата си на 27 септемврий 1870 година и покани всички епархии да избератъ и изпратятъ свои представители на събора.

Още презъ януарий 1871 год. заприиждали отъ епархиитѣ представителитѣ на българския народъ. На 23 февруарий съветътъ билъ тържествено откритъ, при участие на петдесетъ души: тридесетъ и петъ души отъ епархиитѣ и членовѣтъ на временния смѣсенъ съветъ. На събора сж били представени съ свои лица: Пловдивъ, София, Търново, Кюстендилъ, Сидистра, Сливенъ, Враца, Русе, Врана, Шуменъ, Самоковъ, Ловечъ, Стара-Загора, Бургасъ, Видинъ, Нишъ, Пиротъ, Врания, Берковица, Одринъ. Отъ Македония сж били представени градоветѣ: Скопје — икономъ попъ Георги, Ст. Костовъ и Симеонъ Г. Груевъ; Велесъ — Константинъ II. Шудевъ; Струмица — попъ Тодоръ Илиевъ Тилковъ, Битоля — Тодоръ Ив. Кусевъ, по-късно старозагорски митрополитъ; Воденъ — Г. х. Гого; Охридъ — Михаилъ К. Манчевъ; Неврокопъ — Коста Сарафовъ. Имало представители отъ епархии въ Тракия и Македония, непредвидени изрично въ фермана, та въ събора сж станали дълги разисквания. Известна е упоритостъта на Кусева, който заявилъ: «Съ какво право вие ще откажете да ни приемете тукъ? Не сме ли ние толкова българи, колкото и вие?» Тѣ били накрая приети, следъ намѣсата на Кръстевичъ, и така било спасено единството, противъ силетнитѣ на нѣкои външни фактори. За председател на събора билъ избранъ Иларионъ Макариополски.

Първъ актъ на българския народенъ съборъ е единъ благодарственъ адресъ до великия везиръ. Адресътъ гласи дословно

«Листъ за писане на прошения.

Два гроша.

Ниско поклонно излагаме.

Богъ да пази на халифския престолъ нашиятъ справедливъ и щедъръ Благодетель, нашиятъ Падишахъ, който е животъ и сигурностъ за н. съ, както и Ваше Височество, милостивия ни Садразаминъ, на височайшия му постъ.

Отъ славния день на щастливото изкачване на престола на Негово Величество Господаря се изсипаха сума милости и благодеяния надъ всѣки класъ отъ върнитѣ поданици. Къмъ проявенитѣ отъ Негово Величество благи цели и султански мисли за щастieto и добруването на неговитѣ поданици висшъ и справедливъ актъ заслужава да бжде нареченъ спечелениятъ съ Ваше ходатайство и покровителство и дарениятъ на българския народъ Височайшъ ферманъ, който Ваше Височество благоволихте да издействувате.

Издаването на султанския ферманъ потони вси роби малдо и голѣмо отъ цѣлия върноподанически народъ въ радостъ и гордостъ. Ясно е, че до края на живота си не ще бждемъ въ състояние да изплатимъ нашата признателностъ; денонощно украсяваме нашата речъ съ благодарствени молитви за нашия Владетель. По този случай милото деяние на Ваше Височество денонощно духовно и физически ни освежава. Ние се гордѣемъ съ това благодеяние всички и по всѣкаквъ начинъ изказваме нашата радостъ.

Въ допълнение къмъ тази общонародна радостъ сега нѣкъ взехте съгласнето на Н. В. Султана да бждатъ — възъ основа на Височайшия ферманъ — свикани представители на населението отъ околнитѣ, които се намиратъ подъ духовното ведомство на Екзархията. Българското население отъ всѣка околина и на селата къмъ тѣхъ се събра на съответнитѣ мѣста, най-напредъ отправи топли молитви къмъ Всевинния да бждатъ въчни животътъ и славата на Негово Величество, както и да продължи здравето и щастieto на Ваше Височество; взехме съ себе си съставенитѣ и подпечатанитѣ отъ населението пълномощия и ние, покорнитѣ чада, пристигнахме въ славната столица и си позволяваме да изкажемъ нашата радостъ. Въ този и всички други случаи важи Вашата воля и заповѣдь.

15 зил-хидже 1287

(Следватъ 28 печати): Икономъ Петре, Икономъ Папа Апостолъ, Икономъ попъ Георги, Папасъ Тодоръ, Йорданъ, Димитраки, Хаджи Господинъ, Господинкинъ Г. I., Хаджи Маню Стоянъ, Христо Стояновъ, Х. х. Гюровичъ, Стефанъ Стефановъ, Йорги Грую, Марко Балабановъ, В. Христовъ, М. Манчевъ, Тодоръ Кусевъ, Коста Петъръ Даскаловъ, Сава Доброплодни, Добри Чинтуловъ, Петъръ Ангеловъ, Кънчо Кесаревъ, Йорги Гочо, Христо Димитри, Мирчо Павловъ, Симонъ, Геор.

(Следва на страница четвърта)

ПОМНЕТЕ! ТИТОВИЯТЪ СЪРБО-КОМУНИЗЪМЪ ИСКА ДА ЗАТРИЕ БЪЛГАРЩИНАТА ВЪ МАКЕДОНИЯ

ТУРСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА МАКЕДОНИЯ

(Продължение отъ страница втора)

ги Груевъ, Коста Здраввъ» (Ч. 1. 797 — 475-476).

Съборътъ, следъ като привършилъ работата си на 14 май и връчилъ на великия везиръ изработения уставъ на Българската Екзархия, отправилъ молба до сѣщия да позволи на събора да избере екзархъ, преди да се разотиде. Али паша протакалъ позволенieto. Съборътъ се закрилъ на 24 юлий, представителитѣ се върнали по епархиитѣ си. За нещастие, на 25 августъ Али паша се поминалъ та разрешението за изборъ на екзархъ било дадено отъ неговия приемникъ една година по-късно. Избранъ билъ, както се знае, Антимъ Видински, който при стигналъ на 17 мартъ 1872 година въ Цариградъ, посрещнатъ съ всички подобаващи почести отъ турскитѣ власти, при безграничното ликуване на българитѣ въ Цариградъ. Пътътъ му презъ българската земя за турската столица билъ истинско царствено шествие на избранъ отъ цѣль народъ духовенъ началникъ.

(Следва)

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Makedonska Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

20 НОЕМВРИИ 1952 ГОДИНА 26. БРОИ 1,344 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26, NUMBER 1344 NOVEMBER 20, 1952

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИТЪ

ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ

(Продължение отъ миналия брой)

4. ЗАСТЪПНИЧЕСТВО НА КРИВОРЪЧКА ПАЛАНКА ЗА ЗАТОЧЕНИ БЪЛГАРСКИ ВЛАДИЦИ

Цариградската патриаршия, изцѣло оржде на грѣцкитѣ националистични интереси, възспирала десетилѣтия наредъ всебългарския устремъ къмъ самостоятелна църква. Тя и сега раздвижила цѣлата си машинерия, за да унищожи издадения ферманъ за учредяване на Екзархията. Патриаршията искала въ отчаянъ напѣнъ просто да завърти колѣлото назадъ. До какви изпитани хитрости е прибѣгнала, какви сплѣтнѣ е пуснала въ ходъ, за да постигне тази своя цель, би било интересно да се припомни, но то би ни отвело твърде далечъ въ бележкитѣ ни по обнародванитѣ отъ Доревъ документи.

Ще трѣбва да споменемъ само случая съ заточението на българскитѣ владци презъ януарий 1872 год., понеже тъкмо до това събитие се отнася една молба на населението на Криворѣчка Паланка.

Въ борбата си съ българитѣ патриаршията не веднѣжъ е успѣвала да изпраща на заточение видни духовни и свѣтски лица, или да имъ наложи други ограничения, само и само да провали напѣлно или поне да отсрочи за дълго правилното разрешение на българския църковенъ въпросъ. Патриаршията е искала отъ Портата да не допусне български владци да живѣятъ въ Цариградъ. И когато това не ѝ се удало, изтрѣгнала отъ тѣхъ писмено обещание чрезъ Портата да не служатъ въ българската църква въ Цариградъ, докато не се реши въпросътъ. Турското правителство имъ позволило обаче да живѣятъ въ квартала Ортакой. Оттамъ тѣ отивали въ българската черква въ Фенеръ, като обикновени богомолци.

Добре, но формално българскиятъ църковенъ въпросъ билъ разрешенъ съ фермана, българскиятъ народенъ съборъ билъ свиканъ, заседавалъ и изработилъ уставъ за управление на Екзархията, а великденскитѣ празници презъ 1871 г. е трѣбвало все още да минатъ безъ архиерейска служба. Така не могло да продължи. Къмъ края на сѣщата година цариградскитѣ българи, голѣма частъ отъ които гурбетчии отъ Македония, намислили да постѣпятъ така, че владцитѣ да служатъ въ църква, безъ да може да имъ се вмѣни въ вина, че сѣ нарушили писменото си обещание предъ Портата. Въ началото на 1872 г. въ Ортакой живѣли Иларионъ Макариополски, Панаретъ Пловдивски и Иларионъ Ловчански.

Ето какво се случило въ навечерието на Богоявление въ 1872 година:

Петдесетина души българи еснафи чисто и просто задигнали тримата владци отъ квартала Ортакой и ги довели на една кола въ българската черква въ Фенеръ. Тукъ насѣбранитѣ българи настоятелно поискали отъ владцитѣ да служатъ на следния день, Богоявление, 6 януарий 1872 год. въ църквата. Тѣ се съгласили «подъ народенъ натискъ». Трѣбвало все пакъ да искатъ разрешение отъ патриаршията. Три пѣти било исканно, три пѣти било отказано. Тогава тѣ служили въ църквата и безъ разрешение. Това вбѣсило патриарха и гърцитѣ. На 15 януарий патриарха свикалъ голѣмъ съборъ отъ духовни и свѣтски лица. Владцитѣ Панаретъ Пловдивски и Иларионъ Ловчански били низвѣргнати, а Иларионъ Макариополски, билъ още по-тежко наказанъ — билъ отлъченъ. Сѣщевременно било поискано отъ Високата Порта отстранение на владцитѣ отъ Цариградъ. Турското правителство, за да се покаже безпристрастно между дветѣ страни, удовлетворило това искане, и тримата български владци били заточени въ Измиръ. Но турското правителство не е могло да измѣни усвоената вече политика. Още на другия день то е съобщило на патриарха, че той трѣбва да приеме фермана безъ измѣнения, въ противенъ случай той ще се прилага безъ съгласие на патриарха. Настѣпили най-решителни моменти по одѣлоторението на фермана.

Заточението на българскитѣ владци предизвикало крайно огорчение срѣдъ българския народъ. Освенъ, че цариградскитѣ българи действували упорито за освобождението на свои тѣ духовни водачи, и отъ провинцията се отправили многобройни молби до турското правителство да позволи на народнитѣ пастири да вършатъ народополезната си дейность. Точно въ тоя духъ е и молбата на населението отъ Криворѣчна Паланка. Докато другитѣ прошения отъ разнитѣ македонски градове сѣ били съчинени на арабски и сѣ преведени по възможность въ сѣщия тържественъ стилъ на български молбата на паланчани е била написана на български, доста сносенъ за онова време. Предаваме я точно, както е обнародвана отъ Панчо Доревъ, съ изключение на липсващитѣ две разновидности на буквата «И».

Ето молбата на Криворѣчка Паланка:

«До Великия Везиръ
Ваше Височество,

Като Българе, кои правимъ чястъ отъ Скопската епархия, ние долуподписанитѣ нижайши и вѣрни царски поданици отъ Егри-дере Паланкѣ, казали сме го веке не единъ пѣтъ, нѣ (но) нѣколко пѣти, и съ разни прошения, даже и предъ най-страшнитѣ и грозни заплашвания и затвори отъ страна на грѣцки Владикѣ Паисия, увѣрени сме и увѣрряваме царското правителство, че не познаваме (признаваме) грѣцкя патриархия, а на-противъ на основание на издадения високославния ферманъ императорский, който прави родната наша черква независима, ние сме познавали и познаваме за единствения своя законна църковна власть припознатийтъ съ императорско ираде привременний българский съборъ въ лицето на известнитѣ Ви Български владци. Въ силата следователно на императорский ферманъ като сме пригрѣняли съгласно съ цариградскитѣ Българе възобновението на църковната си независимость, ние сме били и сме всѣкога и въ всичко съгласни съ тѣхъ и съ нашитѣ священоначалници въ водение на дѣлото по църковний въпросъ. Съгласни въ протестуванята срещу спогодбѣтъ на грѣцкѣтъ патриаршия, коя съ последний си проектъ искаше съвсѣмъ да унищожи царский ферманъ, ние твърде благодарни останахме отъ постѣпкѣтъ на нашитѣ владци, и съ настоя-щето си нѣма освѣтъ да ви увѣримъ, че служението имъ не е дѣло чястно на нѣколко Българе въ Цариградъ, нѣ че то е желанието на цѣлъ Българский народъ. Но при радостната ни тѣжи вѣстъ за служението, съ кое мисляхме, че въпросътъ сѣ окончателно веке рѣшава, дълбока скръбъ и тѣжко желание прѣобладава сърдцата на всичкото тукъ Българско население, когато сѣ научи, че служившитѣ по народно желание въ цариградската Българскѣ черквѣ трима владци сѣ изпроводени на заточение.

За това всепокорно молимъ Ваше Височество да благово-лите да обърнете милостиво мѣдрото си внимание камъ мѣч-ното наше положение и протакане на въпроса да сѣ повърнатъ

(Следва на страница четвърта)

ТУРСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА МАКЕДОНИЯ

(Продължение отъ страница първа)

народнитѣ ни пастири отъ заточение и да ся оставятъ свободни да упражняватъ църковнитѣ си длѣжности като отмѣните отъ претенцитѣ на Гръцкѣтъ патриаршия, на която отъ мандржѣтъ ние вече не сме и не можемъ да бждемъ, за което цѣль Бл (ъгарскій) народъ ще благославя имято на Н. И. В. милостивий Господарь и ще дължи на В. В. вѣчна признателность.

Като оста(в)ае пълня съ надѣжди на В. В. за просбѣтъ ни, която е просба и на цѣль народъ, имаме честь да сме нижѣйши и покорни Ваши слуги.

(печать) Паланечка Българска църковна община.

1872, февруарий 5-й, Егри-дере Паланка

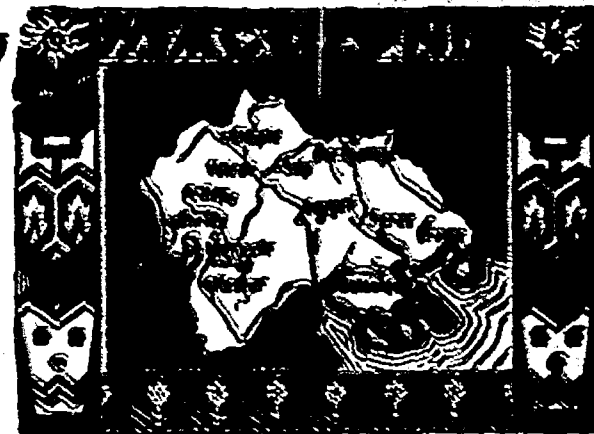
(Следватъ подписи): Герасимъ Димитровъ, Апостолъ Николовъ и много други печати и подлиси, нѣкои отъ които и на грѣцки.» (Ч. 1 800 — 478).

Молбата говори сама за себе си. Така сѣ мислили всички българи тогава, сплтени въ едно сѣрдце, въ една душа. Но молбата е и свидетелство за лошитѣ сношения между Цариградъ и провинцията. Когато паланчани съчинявали своята молба, загрижени за сѣдбата на свонтѣ владици, последнитѣ сѣ били вече освободени, върнати въ Цариградъ, отдадени на народнитѣ работи съ още по-голямъ жаръ!

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Macedonska Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

27 НОЕМВ. 1952 Г. ГОДИНА 26, БРОЈ 1345 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26, NUMBER 1345 NOVEMBER 27, 1952

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИТЪ ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ

(Продължение отъ миналия брой)

5. БЛАГОДАРНОСТЪ НА МАКЕДОНИЯ ЗА ФЕРМАНА И МОЛБА ЗА ПРИЛОЖЕНИЕТО МУ

Освенъ чрезъ своитѣ представители на народния съборъ въ Цариградъ, много македонски градове сж изказали благодарностъ къмъ турското правителство въ нарочни заявления, съ които сжщевременно искатъ настоятелно да се приложи чл. десети отъ фермана. Налага се да припомнимъ това тъй важно постановление.

Споредъ членъ десети, подъ ведомството на Българската Екзархия влизатъ направо: епарииѣ Русенска, Силистренска, Шуменска, Търновска, Софийска, Ловчанска, Видинска, Пиротска, Нишка, Кюстендилска, Самоковска, Велешка и Варненска (безъ градъ Варна и нѣкои села). Сливенскиятъ санджакъ, Пловдивската епархия (съ известни ограничения). Твърде важно е, че Нишка и Пиротска епархии сж били включени къмъ Екзархията като безспорно населени съ българи. Че това е било така, се вижда отъ редица документи въ сборника на Доревъ, отъ турски и сръбски източникъ, върху които заслужава да се спремъ допъти. Споредъ тоя членъ обаче, подъ ведомството на Екзархията влиза направо и сърдцевината на Македония — Велешката епархия. Болката на българитѣ въ другитѣ македонски епархии е била остра и понятна. Тѣ не сж били включени поради голѣмата съпротива на патриаршията и по чисто вътрешно-политически смѣтки на турското правителство, а не че последното не е знаело тѣхниятъ народностенъ съставъ. Тѣзи епархии не били оставени безъ надежда. Втората частъ на членъ десети гласи: «Освенъ изброенитѣ по-горе и поименувани мѣста, ще се позволява да се подчиняватъ на Българската Екзархия по духовнитѣ си дѣла и на всички ония мѣста, жителитѣ на които, всичкитѣ или поне дветѣ имъ трети, би поискали това, стига да се докаже действителността на искането имъ; понеже, както се рече, това ще става по желанието и съгласието на всичкитѣ жители, или поне на дветѣ имъ трети, то ако нѣкой по тоя поводъ би се опитвалъ да произвежъ да нѣкакъвъ раздоръ между жителитѣ, той ще се привлича къмъ отговорностъ и ще се наказва споредъ законитѣ.»

За приложение на това тъкмо постановление се отнасятъ следващитѣ молби.

Солунскитѣ българи сж отправили следната молба:

«Скромно и вѣрноподанно заявление отъ живѣещитѣ въ Солунъ сиромаси на стария (кадеми) български народъ.

До Негово Височество Садразамина,

Цѣлото население и вѣрнитѣ поданици живѣехме спокойно и сигурно въ църковно-религиозно и други отношения, въ съгласие и приятелство като сънародници и човѣци. Догдето езикътъ ни се върти, ние ще отправяме молитви за живота и благоденствието на Н. В. Султана, благодарности за неговитѣ непрестанни усилия за благоустройството и напредъка на страната.

Съ славния султански ферманъ отъ 7 зил-хидже 1286 (26 февр. 1870 г.) се тури край на спороветѣ, които бѣха изникнали отъ нѣкое време насамъ — противъ горната блага целъ — между патриаршията и насъ българитѣ отъ православна вѣра. Явно е и се признава, че всички православни, или най-малко две трети отъ тѣхъ, искатъ да бждатъ подъ ведомството на Българската Екзархия.

Ние скромнитѣ раби фактически сме отъ вѣрата на българския народъ и не признаваме никакъ изпратенитѣ отъ гръцката патриаршия епископи; но днесъ въ Солунъ, въ църквата Свети Хараламби, бидоха събрани двата народа и презъ време на църковната служба гръцкиятъ епископъ изказа едно послание отъ гръцката патриаршия съ съдържание, че който се сношава съ българи и признава изпратенитѣ отъ Българската Екзархия дякони, епископи и учители, ще бждагъ прокълнати и вѣрски афоресани. Обявяването на това нѣщо презъ време на службата, Господъ да пази, можеше да стане причина за смутъ, но покорнитѣ български раби веднага се разотидохме. Тѣзи недостойни деяния на патриаршията противъ Царското ираде не могатъ да се смѣтнатъ за справедливи; по-нататкъ ние всичкитѣ ще доставимъ единъ махзаръ до Н. В. Султана' сега известяваме на Ваше Височество, съ ума на Платона, и молиме да благоволите да направите потрѣбното; заявяваме, че ние сме подведомствени на Екзархията и не признаваме никакъ патриаршията. Въ всѣки случай важи Вашата заповѣдъ.

13 зил-хидже 1288 — 22 февруарий 1872 година.

(Печати и подписи): Българска църковна община въ Солунъ; Ташо Йованъ, Михаилъ Г. Димевъ, Насти Ивановъ, Анастасъ Стояновъ, С. К. Салганджиевъ, Ставри Шумковъ и много други подписи на гръцки» (Ч. 1. 803—481).

Българитѣ отъ Пелагонийската епархия, съ заявление отъ сжщата дата, съобщаватъ че българитѣ жители на градоветѣ Битоля, Прилепъ и околитѣ желаятъ да минатъ подъ духовното ведомство на Екзархията. Ето дословно тѣхната молба:

«До стѣпкитѣ на Негово Височество Великия Везиръ

Прочетохме въ вестницитѣ радостнитѣ новини за Вашата заповѣдъ до временния български съветъ, съ която възвестявате, че свещенитѣ постановления на обявения вече височайши ферманъ щѣли да бждатъ приложени и че правилникътъ, който билъ представенъ на Високата Порта се разисквалъ и щѣлъ да бжде потвърденъ, че се дало позволение за избирането на екзархъ — изобщо, че нашитѣ владици били пристигнали и добре приети въ Цариградъ.

Цѣлия си животъ да изразходваме, пакъ не можемъ да изкажемъ нито една хиляда отъ нашата признателностъ на Ваше Височество къмъ нашия народъ. Денемъ и нощемъ стари и млади се молимъ на Бога да закрили славата на Негово Величество до свършека на свѣта и да дари на Васъ дълъгъ животъ.

Не можемъ да изразимъ своята си радостъ; доволни сме отъ всички вѣрски деяния на нашитѣ йерарси въ Цариградъ и се осмѣляваме да напишемъ това благодарствено писмо за непрестаннитѣ благодеяния на Негово Величество къмъ насъ. Въ всѣки случай важи Вашиятъ ферманъ.

(печать и подписи): Храмъ Света Недѣля 1868 г., Попъ Ставре. Ени Махале, Баиръ Махале, Драгоръ Махале; отдѣлни еснафи; селата — съ означение поколко семейства и вѣнчала има всѣко едно». (Ч. 1. 804 — 481-481).

ПОМНЕТЕ! ТИТОВИЯТЪ СЪРБО-КОМУНИЗЪМЪ ИСКА ДА ЗАТРИЕ БЪЛГАРЦИНАТА ВЪ МАКЕДОНИЯ

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Makedonska Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

4 ДЕКЕМВРИИ 1952 Г. ГОДИНА 26, БРОИ 1,346 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26, NUMBER 1346 DECEMBER 4, 1952

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИТЪ ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ

(Продължение отъ миналия брой)

Ето изявлението на скопани

«До славнитъ и щастливи стѣпки на Негово Височество Великия Везиръ

Ние християнитъ излагаме:

Ние, християнитъ раби, заявяваме на Ваше Височество, че цѣлиятъ български народъ моли да се приложатъ славнитъ постановления на членъ 10 отъ издадения на 8 зил-хидже 1286 г. (11 мартъ 1870) султански свещенъ ферманъ. Вие сте обезпоявани стотина хиляди пѣти, съ много общи махзари.

Ние не знаемъ какъ да изкажемъ нашата благодарностъ, загдето съживихте неотдавна българския въпросъ (бу меселей-булгарие менеден ехия) и за много благодеяния, които изсипахте така великодушно върху насъ.

И да живѣемъ по хиляда години, ние не можемъ да изплатимъ нито едно на сто хиляди отъ нашата благодарностъ за царската милостъ къмъ християнитъ българи, която разреши съ славния ферманъ българския въпросъ. Нѣма що да казваме, освенъ да изразимъ нашата немощъ по този случай, като денонощно молиме Всевишния да пази и закрили нашия справедливъ Падишахъ и благодетель.

Къмъ толкова благодеяния отъ Ваша страна народътъ ви моли да благоволите да се приложи членъ десети на Високия ферманъ за Българската Екзархия и съ това наново да ни облагодетелствувате. И затова се осмѣляваме да представимъ на Ваше Височество тоя ни махзаръ. Въ всѣки случай заповѣдта е на Ваше Височество.

3 зил-хидже 1288 — 12 февруарий 1872

Българското население на Скопие (Ускюб ехалий-булгарани).»

Следватъ печати на еснафи, махали и видни лица (Ч. 1. 805—482)

ххпж пжм

Въ тѣзи три молби е изразена волята на цѣла Македония, невключена направо подъ ведомството на Екархията, да бжде приобщена къмъ последната, Предстояла нова борба на македонската българщина. Но тя е притежавала вече опитъ и умение, та съ твърдостъ и тактъ е постигнала тази заветна мечта.

6. НАРОДНО ДОПИТВАНЕ ВЪ СКОПСКО И ОХРИДСКО

Не било тѣй лесно за македонскитъ българи да придобиятъ на дѣло правата, които имъ били признати формално по членъ десети отъ фермана. Трѣбвало да се преодолеятъ много спѣнки на самото турско правителство, което, естествено, и съ фермана е преследвало собствени цели. Трѣбвало постоянно да се разнишва изкусно плетената мрежа отъ лъжи и клевети на гръцката патриаршия. Надигнала открито глава и трета опасностъ, която още къмъ 1868 година се е промъкнала тихомълкомъ въ Македония — великосръбската пропаганда, насочвана отъ самото сръбско правителство въ Бѣлградъ.

Точно въ 1872 г. когато, както видѣхме, македонскитъ българи молили тѣй настоятелно турското правителство да приложи постановленията на чл. десети, т. е. да се проведе народно допитване и се узакони мечтаното имъ минаване подъ ведомството на Екзархията, въ Бѣлградъ излиза една книга съ стрѣвна омраза къмъ всичко що е българско. Тя е произведение на бѣлградския гимназиаленъ учитель Милошъ Милоевичъ и е озаглавена «Одломци историйе Срба и сръбскихюгословенских земаля у Турской и Аустрий» (Отломци отъ историята на сърбитъ и сръбско-южнославянскитъ земи въ Турция и Австрия). Отпечатана е била съ помощъ на Сръбското учено дружество, въ размѣръ на седемдесетъ дуката, както се казва на първата ѝ страница. Това дружество е преходникъ на по-късната Сръбска кралска академия! Тази книга става нѣщо като библия за национално възпитание на сръбството. Мжчно може да си представи човѣкъ, че такова болезнено-шовинистично съчинение може да се утвърди като настолна книга у кой да е другъ народъ, освенъ у сръбския. Въ нея Милоевичъ обявява всички славяни, па и други народи, за нѣкогашни сърби, а балканскитъ славяни, естествено, за настоящи чисти сърби, цѣла Македония и западна България — за Стара Сърбия!

Въоржени съ такива исторически небивалици, агентитъ на великосръбската пропаганда нахлуватъ въ Македония, за да троватъ душата на тамошния потиснатъ народъ. Какъ той ги е посрещналъ и какво е чувствувалъ, се вижда отъ една дописка съ дата 22 септемврий 1872 година отъ Прилепъ, обнародвана въ вестникъ «Право» отъ 9 октомврий сжщата година: «Ако се оставятъ така свободни (сръбскитъ агенти), чакайте за малко време сърбитъ ке поплататъ или ке наводнатъ цѣла Македония доръ до Сърбия (Селфидже), до кжде что мечтаятъ оти била Стара Сърбия, за да зидатъ кули по облаци. И тога ке имаме вмѣсто съ една да се боримъ съ две пропаганди старата — гръцката, и новата — сръбската. Не вѣруваме да можатъ сърбитъ да сполучатъ нѣщо, нѣ едно само ке сторатъ — ке вмѣкнатъ между народътъ уще една партия... Заради все това прочее нужно е часъ по-скоро да се зематъ мѣрки, за да се изчисти страната ни отъ подобни смжтители. А най-повеке тая длъжностъ, мислиме, лежить връзъ Българската екзархия, коя, за да извършитъ това, трѣбва незабавно да ржкоположитъ и часъ по-скоро да изпатитъ избранитъ веке владици по македонскитъ епархии...»

Оплакванията отъ македонскитъ градове до вестницитъ въ Цариградъ не преставатъ и презъ следващитъ години. Въ дописка отъ Охридъ, печатана въ Право отъ 14 декемврий 1873 година, четемъ следнитъ покѣртителни редове: «Братя българи! Знаете ли що страдатъ братята ви въ Македония? Дали знаете какъвъ огнь гори на главитъ имъ, огнь разпаленъ отъ разни пропаганди? Македония се намира въ опасностъ отъ пропагандитъ. Кръстосватъ я самитъ катигети (професори) и консули и директори отъ Гърция; кръстосватъ я сръбски учители и учителки... Вситъ тия обещаваатъ и подаряватъ учители, учителки, пари и книги, даже и училища».

Сръбската пропаганда се явява въ помощъ на гръцката и залива Македония съ какви ли не клевети къмъ Екзархията. Да же апостолитъ на революцията, Любенъ Каравеловъ и Христо Ботевъ, които освенъ туй радѣятъ за честно разбирателство между сърби и българи, се явяватъ въ защита на екзархията. **Особено рѣзкъ е Ботевъ въ отправени до редакцията на сръбския вестникъ «Истокъ» полемични статии,** въ които между другото, казва: «Въ статията си «шпионлуци и инквизицие бугарске», вие така нахално и гнусно клеветите българския народъ, неговата екзархия и насъ сами, штоо никакъ не ще бжде тактично отъ наша страна, ако ви заминемъ само съ едно просто презрение. Ние знаемъ де ви стѣга ботуша, знаемъ какви побуждения сж ви накарали да псувате и клеветите българския народъ, знаемъ кои сте вие и какви сте, за това, като отговаряме вамъ, ние нѣмаме предъ очи само вашата редакция и вашия дописникъ, а всичката оная патриотическа сволочь, на която

(Следва на страница четвърта)

ТУРСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА МАКЕДОНИЯ

(Продължение отъ страница първа)

въ кратунитѣ се ритатъ конетѣ на Душана и на която целта е да разиграятъ тия коне навсѣкжде, дето се чуе сръбското «помози богъ».... И у българския народъ се намиратъ такива «шпиони», които мислятъ, че въ Охрида и Велесъ не живѣятъ сърби, и че Видинъ и Кюстендилъ не влизатъ нито въ географическитѣ, нито въ етнографическитѣ граници на Стара Сърбия... Велесъ сръбски варошъ ли е? Велесъ влиза въ граници тѣ на Стара Сърбия? Ние имаме глупостъ да мислиме (тая глупостъ иматъ и Хилфердингъ и Каницъ и Григоровичъ, и Липранди и много други етнографи, че Велесъ е български градъ и че се намира въ Македония...» («Знаме» г. 1. брой 17 и 20). Въ сѣщия вестникъ отъ края на 1874 година Ботевъ заявява: «Длъжността на българскитѣ патриоти е да очертаятъ по-напредъ етнографическитѣ граници на своя народъ, пъкъ тогава вече да мислятъ за нѣкакво си сближение и споразумение съ Сърбия.»

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Macedonska Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

11 ДЕКЕМВ. 1952 Г. ГОДИНА 26, БРОЈ 1,347 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26, NUMBER 1347 DECEMBER 11, 1952

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИТЪ ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ

(Продължение отъ миналия брой)

Къмъ това се прибавя още едно обременение за нѣкои побоязливи характери. Следъ като екзархъ Антимъ 1-ви оповестилъ на 24 май 1872 година пълната независимостъ на българската църква, патриархътъ я прогласилъ за схизматична (16 септемврий 1872 година).

Такава е била психологическата обстановка, при която българитѣ въ Македония е трѣбвало да се борятъ за приобщение къмъ Екзархията. По-късно е трѣбвало да се преодоляватъ последицитѣ на Априлското въстание, руско-турската война, присъединението на Източна Румелия съ княжество България въ 1885 година и пр.

Турското правителство, навикнало да протака въпроситѣ до безконечность, все пакъ произвело народно допитване въ Охридско и Скопско, съгласно чл. 10 отъ фермана.

Къмъ това допитване, както и къмъ нѣкои други прояви на население и властъ, се отнасятъ нѣколко документи, спадащи къмъ частъ втора отъ сборника на П. Доревъ, обнародвани отдѣлно отъ самия него въ «Македонски прегледъ» год. 10 (1936) кн. 3—4, стр. 1—16. Следващитѣ ни посочвания се отнасятъ до този брой на списанието.

На страница 38 отъ Държавенъ важенъ регистътъ номеръ 263 е записано, какъ се е стигнало до издаване на берати за митрополити въ Скопје и Охридъ на 23 мартъ 1874 година, именно следъ произведено народно допитване. Споредъ служебнитѣ донесения на турскитѣ власти въ дветѣ епархии, население то се е изявило открито за Екзархията. **Отъ 8698 къщи въ околнитѣ и нахитѣ, съставлящи Скопската епархия, 8131 семейства сж се обявили за Екзархията, и само 567 за патриаршията, главно куцовласи. Отъ Охридъ и подведомственитѣ села 9287 къщи сж се изказали за Екзархията, само 190 души за патриаршията. Въ нахитѣ Прѣспанска, Ресенска и Демирхисарска 3395 за Екзархията и 2679 за патриаршията. (Док. номеръ 2).**

Така че, Натанаилъ Охридски и Доротея Скопски сж били истински народни избраници, посочени направо отъ самото население, подъ зоркото око на турската властъ. Изпращането имъ отъ Цариградъ е било много тържествено, както разбираме отъ една дописка отъ турската столица до «Независимостъ» въ Букурещъ, отъ 2 априлъ 1874 година: «Скопскиятъ и Охридскиятъ епископи трѣгнаха вече за епархиитѣ си. Вие не можете да си представите, съ каква радостъ бѣха изпроводени изъ града ни тия двама епископи и съ какви надежди гледаха на тѣхъ тукашнитѣ българи. Въ очитѣ навсѣки единъ българинъ се четѣше изречението Македония възкресе.» Като възкресно шествие е било пѣтуването на владичитѣ за епархиитѣ имъ. Имало и за защо: Натанаилъ билъ на пѣтъ да сложи на главата си короната на Свтеи Климента!

По сжщия начинъ, следъ народно допитване, се одобряватъ съ българи владичи епархиитѣ Неврокопска (1894), Битолска, Струмишка и Дебърска (1898), Велешката епархия, макаръ по фермана направо включена въ Екзархията, добива български владика едва въ 1894 година.

Значи, македонската българщина води цѣли четиридесетъ и петъ години борба (1825-1870), докато се извоюва независима българска църква, и нови 28 години, докато всички македонски епархии добиятъ владичи, та по тоя начинъ и въшно, организационно-църковно, да утвърдятъ духовното си единство съ останалитѣ българи. Наистина, голѣма търпимостъ и последователность!

ТУРСКИ СЛУЖЕБНИ ДАННИ ВЪРХУ МАКЕДОНИЯ ЗА ВРЕМЕТО ОТЪ 1889-1905 ГОДИНА

Другитѣ документи обнародвани отъ Доревъ въ сжщото списание, свидетелствуватъ за осведоменостъ на турскитѣ държавни органи въ Македония относно разнитѣ народности въ нея и за поведението на турското правителство поотдѣлно къмъ тѣхъ. Нѣкои отъ тѣхъ съдържатъ вече данни за революционни прояви въ Македония, както и наредби въ връзка съ тѣхъ.

Вижда се, какъ следъ борбата за самостоятелна българска църква се минава съвсемъ естествено къмъ борба за политически права, за автономия на Македония въ границитѣ на турската държава.

Въ извлѣчение отъ официалния годишникъ (Салнаме) на Битолския вилаетъ 1889 год. е дадена статистика за население то на Битолския окръгъ и числящата се къмъ Корчанския окръгъ Костурска околия. Споредъ това, населението се разпредѣляло така:

Въ Битолски окръгъ: мохамедани 147,271; гърци и власи 57,600, българи 113,796; евреи 4,274; арменци 206, протестанти 34 и латинци 4.

Въ Дебърския окръгъ срещу 40,870 мохамедани сж посочени 18,922 българи. Въ Костурска околия срещу 18,113 мохамедани и само 6,421 гърци сж дадени 35,588 българи.

Презъ следващитѣ години турскитѣ власти не даватъ вече сведения по околии, за да представятъ българското население въ по-малкъ брой спрямо другитѣ народности. Даватъ статистика за цѣлия Битолски вилаетъ. А той обхваща и окръзи, населени предимно съ албанско и гръцко население. Затова въ годишника отъ 1895 год. се даватъ следнитѣ глобални числа за цѣлия вилаетъ: мухамедани 383,622; гърци и власи 225,235; българи 224,999, арменци 26, протестанти 34 и евреи 5,038. Тукъ е включено и населението отъ корчански и елбасански окръзи, население предимно съ албанци, както и отъ серфидженския, населенъ въ по-голѣмата си частъ съ гърци.

Забележително е, че до 1895 год. официалнитѣ турски власти не сж записали въ Битолския вилаетъ нито единъ сърбинъ. Едва презъ тази година турското правителство е трѣбвало да се занимае съ едно заявление относно сръбски желания за признаване сръбска народность въ Македония. Въ това заявление, споредъ завѣренъ преписъ отъ докладъ на министерския съветъ (26 априлъ 1895 год.), се казвало, че «живущитѣ въ тази областъ българи и гърци се радвали на много привилегии при получаване на просвѣта и извършване на църковнитѣ имъ обреди, а сърбитѣ били лишени отъ такава милость; затова, както за другитѣ народи, които живѣятъ въ тѣзи мѣста, така и тѣ молятъ духовнитѣ имъ трѣби да се извършва на тѣхенъ езикъ отъ сръбски епископи и свещеници». Министерскиятъ съветъ бележи по-нататкъ въ доклада си, че «сжщността на подадената молба е плодъ на нѣкое подбуждение и насѣквания отъ нѣкое мѣсто. . . .» Съветътъ установява, че запретителни мѣрки срещу сърби въ Македония не е имало и значи нѣма нужда отъ нарочно разрешене за признаване на сръбска народность. (Документъ номеръ 3).

(Следва)

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Makedonska Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

18 ДЕКЕМВР. 1952 Г. ГОДИНА 26, БРОИ 1,348 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26, NUMBER 1348 DECEMBER 18 1952

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИТЪ ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ

(Продължение отъ миналия брой)

До 1895 год. сръбската народност тамъ не се е появила предъ турскитъ власти, цѣли петстотинъ години! А когато тя се «появява», и за турския министерски съветъ е било ясно, че е плодъ на подбуждения и насъсквания, съ несъмнено потекло отъ Бѣлградъ. Ще видиме понататъкъ, че по-късно турското правителство си прави политика съ това изкуствено явление.

Отъ сжщата година е запазенъ другъ завѣренъ преписъ отъ доклада на министерския съветъ досежно назначаване помощници валии българи въ Битолския и Косовския вилаети. Този докладъ гласи:

«Отъ мѣрките, които се взиматъ въ Румелийскитъ вилаети на Негово Величество, биде представено на височайше одобрение и Негово В. Султанътъ е одобрилъ назначението, пропорционално съ мнозинството на немохамеданското население, за помощници валии лица отъ гръцка общностъ (народностъ) въ Солунския и Янинския вилаети, отъ католилша — въ Шкодранския, отъ българска — въ Битолския и Косовския вилаети.» Отъ българската община били предложени и били назначени въ Битолския вилаетъ Стефанаки бей, синъ на Гаврилъ паша (Кръстевичъ) и въ Косовския вилаетъ Димитраки Пандуровъ (документъ номеръ 4).

Намираме се вече въ почетъка на организирана революционна борба въ Македония. Две години преди това е основана ВМРО. Тя расте и се развива предъ очитъ на турскитъ управители като организация на българското население. **Къмъ края на 1902 г. въ двореца Илдъзъ сж добре осведомени за състоянието на организацията.** Ето едно свидетелство за това: «Дворецътъ Илдъзъ 5458. Изтъква се, че мнозинството отъ българското население въ Румелийскитъ вилаети било революционизирано, четнишкото организиране на селата съвършено. — 15 Реджебъ 1320, 4 октомврий 1318 (1902)» (Номеръ 5).

Въ докуметъ съ дата 3 априлъ 1903 год. се говори за амнистията на българитъ, затворени или обвинени за политически деяния — на брой 1077 души. Между тѣхъ е билъ очевидно и водителътъ на Илинденското въстание Дамянъ Груевъ. Властътъ чувствува че се приближава до кървавата разправа на роба съ петвѣковенъ угнетителъ. Султанътъ вече разпорѣжда за усилено разквартируване на войски изъ Македония. Ето тази наредба, важна съ указаната въ нея народностна принадлежност на населението:

«Дворецътъ Илдъзъ — Главенъ Секретариатъ Ном. 758

До Великото Везирство

Заповѣда се на бившия битолски валия Единъ паша да направи докладъ за мѣрките, които би трѣбвало да се взематъ срещу българскитъ разбойници. За премахването на нападенията на бунтовниците полезно било, на съответни мѣста въ околицитъ да се създадатъ постоянни укрепления, гдето султанскитъ войски да квартируватъ вкупомъ и въ по-големо число летящи жандармерийски отреди. Тѣй като въ Битолския вилаетъ, околицитъ Охридска, Кичевска, Прилепска, Леринска, Костурска и централната (Битолска) сж населени съ най-много български елементъ, то горнитъ мѣрки да се взематъ въ тия околии....» (Номеръ 7). Наредбата е отъ 17 априлъ 1903 година.

Два дни следъ това битолския валия съ шифрована телеграма отъ Битоля до Двореца Илдъзъ изисква най-малко два малоазиатски табури за да могло да се действува срещу бунтовниците тѣй като «**центърътъ на вилаета е заобиколенъ почти изцѣло съ български села**» (номеръ 8.)

Намиратъ се още два важни доклада относно преброяване населението въ Македония по народности.

Въ таенъ докладъ отъ 14 априлъ 1903 год. Хилми паша, солунски валия, не вижда опасностъ за държавата да се посочи населението по народности, защото смѣта, че мухамеданското население е мнозинство. Поотдѣлно за народноститъ той пише:

«Народнитъ интереси на гръцкото население изискватъ да продължава да бжде вѣрно къмъ държавата, то гърцитъ хранятъ чувства противни на намѣренията на различнитъ по вѣра и родъ българи и сърби. Въ Янинския вилаетъ и така нѣма българи, въ Солунския и въ сѣседнитъ вилаети българското население би останало абсолютно малцинство, и то отговаря на интереситъ на държавата, да се увеличи броятъ на признаващитъ Патриаршията. Сърбитъ изобщо не сж се поставили въ положение противно на държавнитъ интереси, нѣма изгледи и за въ бждеше да се проявяватъ, па и да се проявяватъ, твърде лесно бихме се справили съ тѣхъ. Власитъ... не сж въ положение да създадатъ нѣкакво гайле на правителството.»

По сжщия въпросъ **битолскиятъ валия**, въ докладъ отъ 18 май 1903 год. се изразява по следния начинъ:

«...при преброяването на населението, като се записватъ поотдѣлно разнитъ народности, предвижда се, **че българското население би получило мнозинство, но въ тѣзи мѣста българското население и така само изпъква по много начини** (Булгарнуфусънъ кесрети елхалету хаза сурети адиде иле кендинъ го-стермекде)... **та нѣма никаква полза, ако ги запишешъ въ по-малко**» (Номеръ 8).

Въ тѣзи два доклада изпъква, коя частъ отъ македонското население ще се дигне на бунтъ малко по-късно. Гърцитъ запазватъ вѣрностъ къмъ турската държава, сърбитъ не сж се поставили въ положение противно на държавнитъ интереси. Тукъ, явно, не става дума за сърби по народностъ — такива въ Македония не е имало до 1895 год. споредъ турскитъ служебни списъци. Видѣхме отде дойде молба да се признае сръбската народностъ въ Македония. Думата е за елементи, които сж се поддали на сръбската пропаганда. Населението въ Македония ги наричаше сърбомани. Въ единъ документъ е означено, кжде се срещатъ сърби — по граничната линия на Кумановско и Прешовско (Куманова ве Прешова каазаларине мунхасир), докато въ други мѣста значението имъ спрямо другитъ християни е ограничено (ехмиетлери махдуд иседа Номеръ 12). Само българи тѣ сж, съ които се занимаватъ загрижено двамата валии, единиятъ отъ които, битолскиятъ, не оспорва тѣхното безпорно мнозинство въ вилаета му. Хилми паша се е изтъгаль относно власитъ: като съратници на българитъ, тѣ създадоха доста «гайле на правителството» презъ паметния илинденски подвигъ.

(Следва)

**ПОМНЕТЕ! АТИНСКИТЪ УПРАВНИЦИ СЖ ЗАКЛЕТИ
ВРАГОВЕ НА БЪЛГАРЩИНАТА ВЪ МАКЕДОНИЯ**

* * *

**ПОМНЕТЕ! СОФИЙСКИТЪ КОМУНИСТИ ПРОДАДО-
ХА МАКЕДОНИЯ НА МОСКОВСКИЯ ИМПЕРИАЛИЗЪМЪ**

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

Македонска Tribuna ~ Macedonian Tribune

ORGAN of the M. P. O. of the U. S. A. and CANADA

Address: 107 SOUTH CAPITOL AVE., INDIANAPOLIS 25, IND PHONE PLAZA 2157

ОРГАНЪ НА М. П. О. ВЪ С. А. ЩАТИ И КАНАДА

15 ЯНУАРИИ 1953 Г. ГОДИНА 26, БРОИ 1,352 Entered as Second Class Matter, February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Ind., Under the act of March 3, 1879 VOLUME 26, NUMBER 1,352 JANUARY 15, 1953

МАКЕДОНИЯ ПО ДОКУМЕНТИ ОТЪ ТУРСКИ ДЪРЖАВНИ АРХИВИ

ОТЪ ЧЕРНОРИЗЕЦЪ ХРАБЪРЪ
(Продължение отъ брой 1348)

8. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ МИСЛИ ВЪ ВРЪЗКА СЪ ДОКУМЕНТИТЪ

Не би било никакво опущение, ако изнесенитъ тукъ документи продължаваха да си дремятъ въ по-уреденитъ библиотеки на свободния свѣтъ и да бждатъ достъпни може би само за единъ на хиляда отъ емигрантитъ българи. Тия документи и безъ туй спадатъ къмъ стотици други, въ които се откроява македонската българщина въ първичната ѝ историческа достоверност. Тѣ не казватъ нищо ново на българи и чужденци, които сж проявили що-годе личенъ интересъ къмъ Възраждането на българския народъ. Че българитъ отъ Тулча до Нишъ и Охридъ, отъ Бѣло море до Дунавъ действаха презъ оная дивна епоха сплотени като единъ, това е всеизвестна и тѣй стара истина, като една аксиома, която, следователно, не се нуждае отъ доказване.

Все пакъ съобщението имъ на по-голѣмъ кръгъ българи не ще бжде безъ полза. Преди всичко, тия документи сж сами за себе си нови. Тѣ заслужаватъ да бждатъ прочетени даже само отъ обичъ и благоговение къмъ нашитъ дѣди. Въ тѣхъ най-трогателно е отразена цѣлата задушевна атмосфера на събудената за самостоятелъ духовенъ животъ българщина. Най-новитъ по време отъ тѣхъ пѣкъ засѣгатъ въ периода на народнитъ борби въ Македония за политическа свобода. Въ тайнитъ доклади на турскитъ валии въ македонската земя се разкрива неподправена тогавашната действителност.

Разпространяването на тия документи се явява наложително отъ друго гледище. Македонскитъ поробители никога не спятъ, тѣ сж въ вѣченъ походъ срещу истината върху Македония. Докато гърцитъ, въ Гърция и чужбина, и сърбитъ въ емиграция продължаватъ старата си пѣсенъ — първитъ за «български говорящи елини», вторитъ за «чисти сърби», съответно въ Бѣломорска и Вардарска Македония, сърбитъ комунисти подхващаха сжщата пѣсенъ на малко по-новъ гласъ.

Сръбскитъ комунисти и тѣхнитъ орждия въ Вардарска Македония се явяватъ въ одежда на пророци на ужъ досега затулани, а въ действителност несществуващи истини. Тѣ привидно отстъпятъ крачка назадъ, за да направятъ две-три напредъ. Тѣ не говорятъ за «чисти сърби» въ Македония. Но тѣ биха измѣнили на нечистата си природа, ако признаятъ и втората половина на истината — че тамъ живѣятъ българи. Затова тѣ изумиха неосведоменитъ съ едно «открытие» — славянитъ въ Македония били «македонци» въ народностенъ смисълъ на думата! По-голѣма глупостъ не се е казвала до днесъ. Но тѣ трѣбваше и да я докажатъ, и тукъ се сблъскаха съ хилядолѣтна българска история. Засукаха ржави и почнаха светотатствена фалшификаторска работа въ нечуванъ размѣръ. Докато тя искрено се провежда и отъ нѣколцина родени въ Македония славяни, които на български се отричатъ отъ българската си сжщностъ предизвиква недоумение и искрено съжаление у запознати съ въпроситъ чужденци, които просто се червятъ отъ срамъ заради тия паднали чедата на Македония.

Ние се стремимъ да разглеждаме това явление откъмъ фактичната му страна. За насъ, отъ 1913 до 1941 година, съ изключение на малкитъ промеждутъци българско управление въ 1915-1918, 1941-1944, въ Вардарска Македония се провеждаше прѣка сърбизация, а отъ 1944 г. насамъ — косвена, избра се за обиколень пжтъ чрезъ «македонска нация» и «македонски езикъ». До 1941 год. на прѣсти се броеха, но ги имаше все пакъ, ония по рождение македонски българи, които се поставяха въ услуга на прѣката сърбизация. Отъ 1944 год. насамъ се намѣриха други, които пѣкъ се поставяха въ услуга на косвената сърбизация. Нищо ново въ трагичната сжба на Македония. Едва ли има въ свѣта народъ, който да е страдалъ тѣй подъ чуждо робство и да не е далъ измѣнници. Едно обяснение, но не и оправдание на подобни тжжни явления въ живота на народитъ.

Въ Македония подъ Титова властъ, подъ ръководството на Бѣлградъ, се провежда преди всичко страховна, почти баснословна фалшификация на миналото, и на най-близкото. Издаватъ се съчиненията на македонски писатели отъ миналия вѣкъ, като Григоръ Пърличевъ, Райко Жинзифовъ, Димитъръ и Константинъ Миладинови, Джинотъ и други, но не тѣй, както сж ги писали самитъ тѣ. Произведенията имъ се превеждатъ на сърбизирания «македонски» езикъ и се издаватъ тѣй, безъ да се обѣли думичка, че това сж преводи. Четатъ възрастни и невръстни и се чудятъ, че и единъ Григоръ Пърличевъ ни завеща животописа си на такъвъ езикъ! Даватъ се стихотворения отъ Райко Жинзифовъ, отъ Миладиновъ, но въ тѣхъ сж махнати всички строфи, кждето тѣ възпѣватъ своята българска народност. Никжде нѣма да се срещне, какво е писалъ Райко Жинзифовъ въ издадената въ Москва (1864) «Новобългарска сборка», заедно съ нѣкои преводи. Тамъ Жинзифовъ казва и следното, за ужасъ на «македонската нация»:

О Българю, света, пресвета,
Бащино мила, бащино драга!
Ще ли ся свърши сждба ти клета?...
Сили ти нѣмашъ, Богъ не помага!

Не се намиратъ подъ дърво и камѣкъ крайната строфа отъ наздравницата му на всеславянския съборъ въ Москва. Нѣма я въ «Одбрани четива», Скопје, 1936 год. А Жинзифовъ е завършилъ стихотворението си за «матерно ни живо слово» и за «земята наша», въ смисълъ, че трѣбва да се шири и разнася

въ България, горна долна,
отъ Вардара до Дунава,
дума народна свободна.

Ще бжде сигурно обесенъ всѣки, който би декламиралъ следнитъ стихове отъ него, съ които Македония дава отъветъ на цѣла Европа и на цѣлъ свѣтъ:

—Я Българка сумъ, Българинъ сумъ я,
Българе живѣятъ въ тая страна!

Каточели съ това Райко Жинзифовъ е забранилъ нѣкому да се бори за независима Македония! Но сърбокомунититъ сж и противъ независима Македония!

Говорятъ за народнитъ пѣсни, издадени отъ Братя Миладинови и ги наричатъ «Сборникъ македонски народни пѣсни», когато той е озаглавенъ точно както следва: «Български народни пѣсни. Събрани отъ Братя Миладиновци, Димитръ и Константина и издадени отъ Константина. Въ Загребъ, въ книжарницата на А. Якича. 1861.» И пѣснитъ сж събрани главно въ Струмишко, Кукушко, Битолско, Прилепско и пр.

Издаватъ писма отъ Гоце Дѣлчевъ, не тѣй, както ги е писалъ този коравъ българинъ и македонски революционеръ, а ми пакъ въ преводъ. Каточели Дѣлчевъ е писалъ преди петдесетъ
(Следва на страница четвърта)

ТУРСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА МАКЕДОНИЯ

(Продължение отъ страница втора)

сетъ години на налагания отъ сърбокомунистичъ «македонски езикъ!»

Въ «научни» книги се цитуватъ, понекога отъ нѣмай-каже, изкази на македонци или чужденци. Въ тѣхъ де що е дума «българинъ», «български», или се премѣлчаватъ или просто се замѣняватъ съ «македонецъ» и «македонски» — каточели така сж писали и македонски българи и чужденци!

И за Възраждането е изработена цѣла теория, нова само за ония, които не сж се занимавали по-особено съ сръбскитѣ измислици още откъмъ края на миналото столѣтие. Точно въ духа на историческата сръбска «наука», начело съ писатели отъ рода на Стоянъ Новаковичъ, Ст. Станоевичъ и др. на македонскитѣ деца се разправя, че въ 19 вѣкъ тѣхнитѣ дѣдовци се борили за «славянска църква»! Славянски църкви има много, но тѣ си иматъ свои имена. Само македонскитѣ славяни сж били тѣй чеопредѣлени, че сж се борили за нѣкаква въображаема «славянска църква»! Цѣлото Възраждане въ Македония е представено като пробуда на «македонци» въ народностенъ смисълъ! А ние чухме и отъ уважавания г. проф. Джеймсъ Кларкъ, специалистъ по балканска история, че зародишитѣ на цѣлото българско възраждане идватъ главно отъ Македония!

Македонскитѣ борци прегърнаха една политическа идея, за да спасятъ българската си народност и за омиротворение на Балканитѣ. Сърбокомунистичъ ги представятъ тѣй, каточели Дамянъ Груевъ, Д-ръ Христо Татарчевъ, Гоце Дѣлчевъ, Пере Тошевъ, Христо Матовъ, Мише Развигоровъ, Тодоръ Лазаровъ, Василъ Чекаларовъ, Пандо Кляшевъ, Никола Каревъ, Тодоръ Александровъ, Любомиръ Весовъ, Илия Кушевъ, и толкова още други, сж били до тамъ нищи духомъ, че сж се отрекли отъ дѣди и прадѣди, осквернили сж паметта на безброй поколения, плюли сж на своето българско име и честъ заради една политическа идея! А тѣ я възприеха за съхранение на всичко съкровено въ своята душа.

Това сж съвсемъ бѣгли указания за една до най-голѣми подробности обмислена фалшификация на цѣлото минало на Македония — за да се стори тамъ угодено на сръбството въ бъдеще.

Ето и затуй не бѣше излишно, струва ни се, да направимъ документитѣ на Доревъ достойние на по-широкъ кръгъ читатели. Ние знаемъ, че тѣ сж само капка въ океана отъ лъжи на македонскитѣ поробители. Но тия капки съдържатъ завета и чистата истина на вѣковетѣ, и тази истина е, въ която се оглежда и съ която ще грѣе светиятъ образъ на Македония и за въ бъдеще.